

Foto Eric Peustjens

Niets te vertellen en toch vaak mooi

Peter Sellars: het woord en de daad

Na zijn stormachtige doorbraak in de Verenigde Staten overrompelt de kwajongenachtige Amerikaanse regisseur Peter Sellars nu ook West-Europa. Brussel en Amsterdam horen tot de voornaamste uitvalbases op die veroveringstocht. Johan Thielemans zag er vorig jaar reeds *Ajax*, en keek nu naar *Giulio Cesare in Egitto* (Munt-schouwburg) en *Nixon in China* (Stopera). Hij is bepaald niet onder de indruk van wat het nieuwe wonderkind hem mee te delen heeft, maar vergeeft veel ter wille van Sellars' accurate theaterkunnen.

Hij zegt dat hij een intense afkeer heeft van regisseurs die de actie van klassieke stukken naar de tegenwoordige tijd verleggen — "updating", foei! Als je het lijstje van zijn eigen regies nakijkt, merk je dat hij zelf Sofokles' tragedie *Ajax* naar het Washington van de Amerikaanse militairen verplaatst, Haydns *Armida* in Vietnam laat spelen, Händels *Orlando* in Cape Canaveral, Mozarts *Così fan tutte* in een hamburgertent dropt met Vietnam-veteraan inclus, Händels *Giulio Cesare* in Egitto naar een vaag Beiroet verplaatst en *Le Nozze di Figaro* een onderkomen laat vinden in de decadente, luxueuze Trump Towers op New Yorks Fifth Avenue.

Woord en daad, ze schijnen bij de spreker, Peter Sellars, weinig met elkaar te maken te hebben. Laten we nog even verder luisteren naar deze innemende polemist, en bevlogen enthousiasteling. Hij zegt dat hij Nixon als een held beschouwt, maar wat we in Amsterdam als *Nixon in China* te zien kregen, was niet veel meer dan tamme ironie. Hij zegt dat een produktie heel vlug moet gemaakt worden, maar besteedt aan de reprise van *Giulio Cesare* twee maanden voorbereiding.

Hij zegt dat hij moet lachen met die Duitse regisseurs die streven naar de perfecte versie — ach, toneel is eerst

en vooral vergankelijkheid —, maar zelf doet hij niets liever dan na een première verder repeteren om toch nog een gebaar te corrigeren, het ritme van een scène bij te schaven.

Hij zegt dat elke vertoning anders is, en dat onder de invloed van het werk na de première de vertoning er vaak helemaal anders uitziet, dat ze zelfs een andere betekenis kan krijgen, maar als je naar verschillende opvoeringen gaat kijken, merk je dat alles aan zichzelf gelijk blijft.

Hij zegt op de Zweedse televisie dat hij Ingmar Bergman flauw vindt, want die wil in grijze decors werken, moet je nagaan, maar hijzelf heeft in Glyn-debourne *The Electrification of the U.S.S.R.* in neutraal, grijze wanden gedaan.

Hij zegt dat 'echte' componisten het altijd hebben over het wel en wee van naties, en dat Verdi zo iemand is. "Dat klinkt ferm, maar het is onzin", merkt daarbij Lodewijk Brunt in de *Haagse Post* van 11 juni heel terecht op.

Als deze merkwaardige discrepantie tussen commentaar en werk zich bij een Vlaamse regisseur voordeed, dan zouden de theatercritici hem vil-len en vierendelen, maar Peter Sellars is Amerikaan, werkt in het internationale operamilieu, en wordt versleten voor wonderkind.

Punk

In de kunst geldt een gouden regel: alleen wat er in een tekst, op een doek, of op een toneel gebeurt, is belangrijk. De woorden van de makers zijn randverschijnselen, die soms tonen dat iemand zichzelf scherp ziet, en die al even goed een schrill licht kunnen werpen op de blindheid van de maker tegenover zijn object. In dit laatste geval is het constateren van de misvatting interessant, of leuk. Maar de constatering kan een waardeoordeel over het object niet vervangen. In een tijd waar het interview met kunstenaars bangelijke proporties heeft aangenomen, moet dat vaak herhaald worden.

Het object dus. Of Peter Sellars als regisseur. Bij zijn theaterarbeid moet men twee elementen gescheiden houden: de interpretatie en de technische prestatie. Bij de behandeling van teksten zocht hij een invalshoek, waardoor die oude teksten een onmiddellijke werking kunnen uitoefenen op een hedendaags Amerikaans publiek. Op die manier krijgt de nieuwe lezing iets tegendraads en gedurfd. Het sluit ook nauw aan bij Sellars' "bekentenis" dat hij geen verbeelding heeft, zodat hij alleen kan aanwenden wat hij om zich heen ziet. Een oud kostuum heeft hij nog nooit zien dragen, dus kan hij